

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Stockholm, Gernands Boktr.-Aktie.

N:r 30 (188)

Fredagen den 24 juli 1891.

4:de årg

<p>Prenumerationspris pr år: Idun med Modetidning och kolorerade planscher kr. 8:— Idun m. Modet. utan kol. pl. > 6: 50 Idun ensam..... > 4:—</p>	<p>Byrå: Hamngatan 16, 2^{1/2} tr. (midt för Kungsträdgården.) Prenumer. sker i landsorten å postanstalt, i Stockholm hos redaktion.</p>	<p>Redaktör och utgifvare: FRITHIOF HELLBERG. Träffas å byrån kl. 10—11. Allm. Telef. 6147.</p>	<p>Utgifningstid: hvarje helgfri fredag. Lösnummerpris: 15 öre. (vid kompletteringar).</p>	<p>Annonspris: 35 öre pr nonpareillerad. För »Platssökande» och »Lediga platser» 25 öre för hvarje påbörjad tiotal stafv. Utländska annonser 70 öre pr nonp.-rad.</p>
---	--	--	---	--

Henry Gréville.

Under denna inom hela Europa och äfven i Amerika väl kända författarepseudonym döljer sig, såsom måhända flertalet af Iduns läsarinor torde veta, en *kvinna*.

Hennes verkliga namn är *m:me Durand*. Men detta namn nyttjar hon numera aldrig, utan kallas sedan många år tillbaka alltid *m:me Gréville*; och hennes man, som dock äfven han är en literär personlighet — en af redaktörerna för den ansedda tidskriften »*La Revue Bleue*» — har, ovanligt nog, helt artigt adopterat sin hustrus *nom de plume* och låter kalla sig *m:r Gréville*.

Detta är ett talande bevis på det hjärtliga förhållande, som råder mellan detta älskvärda och intelligenta par, hvars bekantskap jag hade nöjet att få göra under min senaste vistelse i Paris.

Då vidstående porträtt ger en tämligen riktig föreställning om »*Henry Grévilles*» utseende, behöfver jag blott fullständiga bilden med några få rader.

M:me Gréville är icke vacker, men hon har ett särdeles trefligt utseende och sätt. Hon tillhör

den kvinnotyp, åt hvilken fransmännen gifvit smeknamnet »*bonlotte*»; med andra ord hon är liten, rund och fet. Ur det lilla runda anletet framblicka ett par lifiga och kloka bruna ögon med ett öppet och ärligt uttryck. Hon är parisiska, men en parisiska utan affektation, enkel, rättfram och hjärtlig. Hon talar mycket väl, mycket lifligt och energiskt, och man känner på sig, att det nog ej torde fordras mycket för att bringa henne att fatta eld och slå öfver till häftighet. Hvad åldern beträffar, så tyckes hon ännu vara i sina »bästa år». Med denna, jag medger det, något sväfvande åldersbestämning böra vi låta oss nöja, ty i Paris är man aldrig så oartig att fråga efter ett fruntimmers ålder. Då man emellertid vet, att *m:me Gréville* redan hunnit publicera ej mindre än 50 volymer romaner samt eger en nittonårig dotter, så kan man ju nog förstå, att hon ej längre kan vara i sin första gröna ungdom, om ock sommaren ännu tyckes dröja kvar öfver hennes gestalt och väsen —

Först efter gärningen människan döm; Allt, hvad du gjort eller handlat, förglöm!
Se ej på sol, förr'n mot hafvet hon skridit. Minns, hvad du lidit.

K. A. NICANDER.

och äfven öfver hennes verk, hvilka ännu alltjämt äro högst populära.

Hennes första romaner — *Dosia* och *L'Expiation de Scavéli* — utkommo bägge under loppet af 1876 och grundlade med ens hennes författarerykte. Den förstnämnda, hvilken först stod intagen såsom följetong uti »Journal des Débats», har nu upplefvat ej mindre än sextioåtta upplagor.

Den och ännu ett tjugotal andra af hennes romaner finnas öfversatta på svenska.

Stoffet till såväl denna som så många andra af hennes arbeten har m:me Greville hemtat från Ryssland, med hvars seder och bruk hon är mycket förtrolig till följd af ett flerårigt vistande därstädes såsom lärarinna i en förnäm familj.

Den berömde ryske författaren Turgenjeff var en bland dem, som uppmuntrade hennes första literära försök, och i ett af sina bref till honom kallar hon sig hans »lärjunge». Härpå gaf Turgenjeff henne till svar: »Det är icke utan en viss stolthet, som jag hör er kalla er min lärjunge; men om än så vore, så har ni nu dock redan länge och med ära såsom »mästare» gått er egen väg.»

M:me Gréville besitter ej endast en stor skriftställaretalang, hon är äfven mycket språkkunnig och en så skicklig »musicienne», att hon spelar och transponerar de svåraste saker *à prima vista*.

Men ej nog härmed. Hon är äfven begåfvad med en ovanligt stor portion godt sundt förnuft och praktisk duglighet, och hennes hus är ej blott ett »estetiskt», utan äfven ett ordningsfullt hem. Denna hennes praktiska duglighet kom i synnerhet väl till pass under den första tiden af hennes äktenskap, då hennes inkomster ännu voro helt små.

Då lär hon i bokstafig mening, såsom en af hennes äldre vänner sade mig, ha fått dela sig mellan skrifbordet och matgrytan.

De af Iduns läsarinor, som bebo Stockholm, torde få tillfälle att innan årets slut göra den celebra författarinns personliga bekantskap, ty hennes sista ord till mig voro: »Vi träffas i Stockholm 1891.»

Clamo.

Det gamla malboet.

(Samtal i tre afdelningar.)

Af *Ave*.

I.

Efter frukosten.

»Ja så, du läser tidningen, käre Karl. — Ack om du visste, hur trött jag är!»

»Lilla vän, hvad är det? — Se så där, uppror i Chile! Ja, de republikerna, de äro härliga! — Sa' du något?»

»Vet du, Karl, det är rent för ledsamt med den gamla liggsoffan i Idas rum, det är ett riktigt malbo —»

»Rummet? — Åter igen mord och —»

»Nej, soffan. Nu har jag åter varit inne

och piskat, borstat och lefvat med den, så jag är rent förbi.»

»Har du det, stackars liten vän. Nå, då slipper du tänka på den stygga soffan nu på en tid. Har du läst det här om tyske kejsaren?»

»Tror du jag kan tänka på sådant, när vi ha ett sådant gammalt malbo i ett af rummen. Skall jag inte tänka på soffan, när hon är så full af mal, att det kommer sådana i mattan, i stolarna, i yllegardinerna, i allt, och det sker ändå, om jag så fäktar mig till döds för att hindra det.»

»Snälla du, låtom oss flytta ut soffan i pigkammaren; du ville ju ha en liggsoffa där i stället för den fula sängen. — Strejkrörelsen — försnillning. — Hedersgåfva. Hvem har nu blifvit hedrad?»

»Pigkammaren, ja det har du rätt i, Karl! — Men, det är sannt, där ha vi ju pränget, hvaruti vi förvara de bästa sängkläderna och de nya filtarna. Och få vi bara först det gamla malboet ut i pigkammaren, och Lena låter dörren däremellan och pränget stå ett par gånger, så ha vi fullt af mal därinne. Nej, det är nog bäst, att jag behåller soffan under min egen uppsikt; jag kan då icke mer än slita mig förderfvad på eländet. — Se, mina händer skälfva ännu efter det arbete, som jag nyss haft med den odrägliga malen.»

»Har du försökt med kamfert? — Se så, nu är kung Milan ute och åker igen! Hör på, du Ebba!»

»Ja, min vän, jag har läst det där. — Men hvad säger du om att sälja det gamla förderfliga malboet, du Karl?»

»Hvilket bo? Ja så, soffan. Jo för all del, gör du det bara!»

»Och du ångrar det ej efteråt, Karl?»

»Ångra, hvad, hvilket? Hvem, säger du, ångrar? — Förlåt, jag hörde ej! Här är något intressant om socialisterna.»

»Jo, jag bara frågade, om det var ditt verkliga allvar, att jag får sälja soffan. Du skämtade väl ej?»

»Nej, lilla vän, sälj du bara det gamla eländet! — Aha, splittring i socialistlägret —»

»Så innerligt snällt af dig, Karl, att jag får befria mig från allt det där fäktandet mot mal! Snickaren Olsson vill köpa soffan. Hör du, Karl, snickaren Olsson vill köpa det gamla otäcka malboet.»

»Ja jag hör. Nå, så är den saken afgjord.»

»Ack så roligt att du samtycker! — Men om vi sälja den usla soffan, hvar skola vi då lägga Ida? Det har jag först nu kommit att tänka på. — Ja så, du läser, förlåt mig, Karl! — Nå, så sannerligen om icke där är en mal på din rockkrage!»

»Fy tusan! Se till att det där malboet kommer ur huset, och det i dag!»

»Det skall jag visst, när du önskar det, Karl. Men så fattas det liggplats till Ida.»

»Vi ha ju järnsängen, vet jag.»

»Järnsängen! Men min käre, snälle vän, det är ju att vilja taga lifvet ur flickan! Järnsängar äro ju så iskalla, att det är dödsfara att ligga i en sådan, och så måste vi dessutom ha någon stans, där vi kunna lägga någon de af gäster, som kunna komma att bo här.»

»Hm.»

»Nej, då är det bättre, att jag sliter ut mig med fäktandet mot malen, än att Ida skulle ådraga sig lifsfarlig förkylning i järnsängen. — Jag har nu blåsor i handen efter rotingen, som jag piskade henne med.»

»Piskade — Ida? Är du tokig. — Nå-så-så, soffan! Ja, sälj den bara, kära Ebba!»

»Du vill då, att jag skall köpa en ny liggsoffa i stället!»

»Vill jag?»

»Ja, käre du, när malboet måste bort, så —»

»Nå — och hvad kostar en ny soffan då?»

»Ja, ser du, Karl, när man beräknar, hur dyrt det blir, om mal får förstöra —»

»Förstås, förstås! Men hvad skulle en ny liggsoffa kosta?»

»Det bli ingen svår utgift, ty Olsson vill ju ta den gamla.»

»Du har således redan inledt affären, hva?»

»Men käre Karl, hur kan du tänka, att jag skulle göra något sådant, utan att du vore med! — Men Olsson har färdiga soffor. —»

»Och priset, priset, Ebba?»

»Jo, nu få vi afdraga priset för vår egen soffan, som han tager. —»

»Hvad tror du väl, att han betalar för det där eländiga gamla rucklet, fullt af ohyra, som det är!»

»Å, vet du hvad, Karl, soffan ser ej illa ut, och man både sitter och ligger godt i den! Under trettio kronor bjuder han ej. —»

»Hm, och den nya?»

»Det är inventionssoffor, och när man så räknar trettiofem för vår gamla — så —»

»Ebba! Priset för den nya?»

»Ja ser du, en sådan soffan fås aldrig, aldrig under hundra femtio kronor.»

»Hundrafemtio, är du splitt galen! Och du har naturligtvis redan köpt den!»

»Snälle Karl, hur kan du bara tänka något sådant! Inte hade det fallit mig in, att du skulle vilja sälja vår gamla; jag har aldrig tänkt annat, än att jag finge dragas med malboet i hela min tid. Men hvad *kostnaden* för den nya beträffar, så betänk först, hvilken förlust det är att få filter och mattor uppätna, och när så de trettiofem eller fyrtio kronorna dragas från, så är det *mycket* billigt. Bara sjelfva mekanismen, du —»

»Meka-nismen? Hvar, hvar?»

»I den nya soffan, vet jag. Man har sängkläderna liggande kvar fastspända, och när man bara tar ett litet tag i sitsen, så vänder den rakt i vädret, gaffarna falla ned och bädden är färdig.»

»Å tusan! Det är något nytt!»

»Ja visst, men jag är ej riktigt säker på, om mekanismen är god. —»

»Men det förstår jag mig på. Skynda dig och tag på ytterplagg och hatt, så gå vi till Olsson! — Det är troligtvis en konstruktion, som tarfvar förbättring, och det ser jag genast. Skynda på, Ebba!»

II.

Hos snickaren.

»Jag råkade att nämna för min man, att herr Olsson hade en af de där inventionssofforna till salu, och så ville han gärna se på den.»

»Det är bara mekanismen, som intresserar

mig, förstår herr Olsson. — Nå, så ser den ut! — Ja, den är ej så dum. — Men se priset är för högt, herr Olsson. — Nå, den här skrufven — Ja, låt mig nu *själf* undersöka. —

»Min man köper soffan, ifall herr Olsson tar vår gamla mahognysoffa i afdrag på betalningen. Det är en ovanligt solid möbel, bildhuggeri på fötterna och på ryggen. Enda orsaken hvarför min man vill skilja sig från den är, att vi ha något bråk med sängkläderna; men eljes är det en galenskap att sälja en möbel med en sådan massa tagel i madrassen.

»Nå, käre Karl, vi våga oss väl ändå ej på den där mekanismen, utan behålla vår dyrbara tagelmadrass.

»Eller skola vi lemna den antika soffan åt herr Olsson?»

»Ja, låt honom få den, när han så vill. — Den här är tusan så intressant. — Men titta här, herr Olsson! Det här kan betydligt för- enklas, och madrassen skall inte vara fast vid ramen, utan den skall tagas lös, så att den vid behof kan vändas. — Ja så, det fördyrar saken. — Nå, det betyder mindre, blott jag får allt, såsom jag vill ha det.»

III.

I Idas rum.

»Tusan till stilfull soffa, du Ebba.»

»Stilfullt pris också. — Jag vet, att det är dumt och barnligt, men vet du, att jag saknar den gamla kära soffan. Här är rakt af tomt efter den.»

»Tomt efter malboet! — Min själ, tror jag du gråter öfver det gamla malättna eländet!»

»Ne-nej, det är inte för det jag saknar malboet; men jag ville hellre fäkta mot ohyran i hela mitt lif än kanske vara skuld till, att du onödigtvis skulle lägga ut penningar.»

»Du skuld. Nej, var lugn, Ebba, jag bestämmer nog själf, hvad jag vill köpa! Och det är billigt för en möbel med en så sinnrik mekanism.»

»Ja-a bevars, den är bra; men mahognysoffan var antik. — Kom skall du få se, hur bra hon passar i pigkammaren.»

»Malboet?»

»Å, jag tänker att malörtspapper — Också, ser du käre vän, behöfver du ej mera tänka på att skaffa någon ny säng åt Lena.»

»Nå, det är då för väl, att du tog skäl! Jag sade dig ju genast, att det ej hade någon fara med — malboet.»

Spinn, spinn!

»*Spinn, spinn, dottern min,*
i morgon kommer vännen din,
då doftar åter linden;
då spelar fågeln åter skönt,
på ängen lyser det så grönt —
då sjunger åter vinden;
då klappar hjärtat åter kärt,
då får du allt, hvad du begärt,
ty friarn står vid gränden!» — —

»*Spinn, spinn, moder min —*
sjung icke mera visan din,
jag vet nog, hur det slutar;

*jag vet, hur tröstlös solen står,
snart ängen pryds med hvita hår
och lindens krona lutar;
ja, vinden snart bär kring det bud:
din dotters drömda bröllopskrud
förbytt i soepningsklutar!» — —*

»*Spinn, spinn, dotter min,*
och all din forna glädje finn
i drömmens kära armar;
glöm, att din lycka står så still,
glöm bort, att linden falla vill,
och glöm, att vinden larmar;
tänk hållre, du mitt hjärteguld,
att friden, ännu lika huld,
sig öfver dig förbarmar.» — —

»*Spinn, spinn, moder spinn!*
Nu slocknar lilla lampan min,
som hoppet mer ej tänder;
min syn är blind, mitt öra döft,
och tron, som mig så länge söft,
sin afskedshelsing sänder. —
Nu brister hjärtat! O, min mor . . .
den sorgen blef ditt barn för stor!
Befall mig i Guds händer!»

William Stange.

Från kvinnans arbetsfält.

Studier från Stockholms horisont

af G. Gullberg.

V.

Kvinnan i sjukvården.

Läkaren.

»Svanhvit, ådrad hand är fager,
När en blombukett den binder
Eller gullomglimrad viftar
Svalka åt två friska kinder;

Men när leda sår den lindrar
Och den smärtans udd förtager,
Räds ej rötan, darrar icke,
Då den varder mer än fager!»

Så sjunger den sydsvenska skalden i en helsingssång till den första kvinnliga medicinska studenten vid det sydliga universitetet, och i välklingande stanzer ger han ett fullödigt uttryck för den meningen, om hvilken väl aldrig bort kunna tvistas — att om kvinnan är skickad till något yttre kall, det väl i första rummet är som vårdarinna, läkarinna.

Hennes milda väsen ger ro, hennes hand är lätt, hennes förmåga af tålmod är utan gräns, och hennes hjärta kan klappa med den lidande. I alla tider har också kvinnan intagit första rummet som *sjukvårdarinna*, men det kom en tid, då man ville taga steget fullt ut och icke låta kvinnan nöja sig med blott vårdarinnans rol. Hvad hindrade i själfva verket henne att taga ut detta steg, att träda in i lärosalarne, i anatomirummet, i studerkammaren och en dag lemna dem som den utbildade läkaren?

Gafs det icke ett länge känt behof af kvinnliga läkare? Fanns det icke tusen och åter

tusen kvinnor, som af falsk blygsel dröjde så länge som möjligt — oftast till det var för- sent — att kalla läkare till råd? Och skulle icke utsikten för kvinnorna att kunna kalla en kvinlig läkare till sin sjukbädd vara en glädjande, befriande känsla?

Jo, och tusen gånger jo, men ännu har väl knappast motståndet varit större vid någon reform beträffande kvinnorna än här.

Man ropade på skandal, på skam. Skulle kvinnan besudlas med allt detta grofva, låga, som läkaren måste syssla med? Skulle hon med djärf hand själf få gripa in i lifvets hemligaste väsen och med dissekerknifven i hand forska i materien? Och skulle icke allt det kvinligt ljufva, det omedvetna, »das ewig weibliche» gå förloradt och besudlas genom detta!

Så läto de gamla, ständigt nya klagovisor från dem, som förvexla det naturliga med det fula, det sanna, enkla med det dåliga, för- dömliga.

Men, här som öfverallt segrade det förnuftiga, och den 3 juni 1870 fick den svenska kvinnan rätt att utöfva *läkareyrket*.

* * *

K. m:t yttrar i det märkliga aktstycke, hvarigenom denna rätt bereddes kvinnan, följande:

»Så, och efter det vi, som funnit betänkligheter i allmänhet för kvinnans anställande i offentlig ämbetsbefattning som läkare, i öfrigt. beträffande den ifrågavarande rätten för kvinna till läkarkonstens utöfning på eget ansvar i enskild praktik, enär de slutliga bestämmelserna i detta hänseende vore i viss mån beroende af det tillfälle, som kunde beredas kvinnor till inhemtande af den för läkare erforderliga teoretiska och praktiska bildning, i nåder anbefallt kanslersämbetet att, efter vederbörandes hörande tillse, huruvida (!) sådant tillfälle kunnat till en början vid de i hufvudstaden befintliga medicinska läroverk öppnas och inkomna med förslag i afseende på de anordningar (!), som för sådant ändamål ansågos erforderliga (!), samt rörande tiden, då de kunde träda i verkställighet — har kanslersämbetet . . . etc. etc.

Om man förmår genomtränga alla de mörka och krumbuktiga vråarne i denna kurialstilsblomma, så kan man höra den beklämda suck, hvarmed k. m:t ger efter för tidens kraf, och spåra de »samvetsbetänkligheter», höga vederbörande hyste i saken.

Men, det måste ske, och sedan alla parter voro hörda, dekreterade k. m:t:

att rättighet till läkareyrkets utöfvande må tillkomma äfven kvinna, hvilken aflagt de såsom vilkor för denna rättighets förvärfvande i författningarna föreskrifna prof; äfvensom i nåder förordnades:

att kvinna finge undergå afgangsexamen vid läroverk och därför erhålla vitsord;

att hon finge aflägga med. fil. examen och begagna den offentliga och enskilda undervisningen vid de medicinska läroverken;

att tillfälle till en särskild kurs i anatomi skulle för kvinnor beredas vid Karolinska institutet, och att tillträde skall vara för kvinnliga studenter öppet till afläggande i stadgad ordning af de för rättighet till läkareyrkets utöfning föreskrifna prof.

* * *

Lärotiden för en läkare är i Sverige synnerligen lång.

Efter studentexamen afläggas först *medicinsk filosofisk examen*, till hvilken förarbetet kräver minst ett år. Denna examen måste afläggas i Upsala eller Lund, men studierna för densamma kunna till stor del skötas vid Stockholms högskola.

Medicine kandidatexamen tager i medeltal 4 år och kan efter behag afläggas vid Karolinska institutet i Stockholm, vid Upsala eller Lunds universitet.

Samma frihet i afseende på val af ort för examens afläggande gäller äfven den sista eller *medicine licentiatexamen*. Förberedelserna därtill äro dels tjänstgöringar å sjukhus, som måste göras såväl vid ettdera af universiteten i Upsala eller Lund, som ock vid Karolinska institutet i Stockholm, dels instudering af ämnena. Till denna examen åtgå ock i medeltal 4 år.

Således i medeltal icke mindre än 9 års studier, efter maturitetsexamens afläggande. Och för mången blir studietiden väl ännu längre. Men så åtnjuter också den svenska läkaren högt anseende för grundlig bildning i sitt fack.

* * *

Är det en lång och svår och i ekonomiskt hänseende dyrbar väg till läkarerättens utövande, så skänker denna också i regeln sin samvetsgranne utförelse en god inkomst.

Det är nu 21 år sedan k. m:t beviljade kvinnan rätt att blifva läkare.

En af de första kvinnor, som begagnade sig af rätten till medicinska studier var en dotter till den bekanta, nyligen aflidna och i Idun sympatiskt skildrade s. k. »Lundakvinnan». Fröken *Hedda Anderson*, så är hennes namn, började sina studier i Lund 1879 eller 1880 och det är till henne A. U. Bååth skrivit den dikt, hvarur jag citerat ett par verser. Fröken *Anderson* har, om jag ej misstager mig, efter aflagd med. kan. examen öfvertagit sin mors praktik i Malmö, en privat läkeanstalt för yttre åkommor.

Men den första — och hittills enda — kvinna i Sverige, som efter aflagda fullständiga examina offentligen praktiserar som läkare, är doktorn, docenten i gynäkologi vid Karolinska institutet fröken *Caroline Viderström* här i hufvudstaden, äfvenså på sin tid i ord och bild skildrad i Idun.

Doktor *Viderström*, som naturligt nog gjort till sitt specialområde kvinnosjukdomar, är mycket eftersökt och har en vidsträckt praktik.

Det kan väcka förvåning, att vi efter 21 år ej hunnit längre. Men steget var så nytt, så djärft, vägen så tung och lång. För närvarande bedrifva emellertid flere kvinnor medicinska studier vid de därför afsedda läroverken, och det skall sannolikt icke dröja ännu 21 år, förr än vi hafva kvinliga praktiserande läkare å många orter i vårt land, till glädje och välsignelse för mångtaliga kvinnor, som bäfva för att tillkalla mannen-läkaren, i fall där kvinnan-läkaren är den naturliga gästen.

Och kvinnan-läkaren behöfver ju ej inskränka sin verkningskrets endast till sina lidande systrar. Öfverallt kan hon skrida in, ty det är sant, som den nyss citerade skalden sjunger i samma sång:

»Intet som två kvinnoögon
Mäktar signad frid att lysa
Öfver bädd, där anden flämtar,
Medan lemmar feberrysa.

Men när samma kvinnoögon
Genom känslores tåreslöja
Skarpt med blickar tankeklara
Öfver plågad sjukling dröja;

När de spåra giftets gångar,
Finna bot, för kropp som dignat,
Då en dubbel frid de lysa,
Deras kall är tvåfaldt signadt!

Hélène Vacarescu.

Öfver hela Europa har tidningspressen liksom det allmänna intresset under den senaste tiden synnerligen lifligt sysslat med en hjärteroman från det rumäniska hofvet, hvilken i många drag påminner om en historia, som ligger oss särskildt nära.

Kronprins *Rudolf* af Rumänien har fattat en varm böjelse för den unga, snillrika fröken *Hélène Vacarescu*, en af drottningens hofdamer. Han framhärdar i att offra allt, sin ställning, sin rätt till tronföljden, för att vinna sitt mål. Modern drottningen, den furstliga skaldinnan *Carmen Sylva*, står saken bi; kungen och regeringen lägga sig allvarligt emot. Detta är sakens korta, allmänt kända sammanhang. Hvad lösning de ungas roman kan finna, svärfvar ännu i vida fältet. Skall den innerliga känslan segrande öfvervinna alla hinder; eller skall den betänksamma statsmannakloketen ännu en gång behålla sista ordet, om ock därvid tvänne hjärtan krossas?

Vi bringa i dag våra läsare *Hélène Vacarescu*s porträtt. Som skaldinna och som *Carmen Sylvas* medarbetarinna har den unga damen sedan länge varit bekant i vida kretsar. En mindre diktsamling af henne: »*Chants d'Aurore*», är prisbelönt af franska akademien. Fröken *Vacarescu*, dotter till f. d. polisprefekten i Bukarest, numera rumäniskt sändebud i Rom, har uppvuxit på fadrens i *Dimbowitza-dalen* belägna gods. Mellan tre och fyra hundra sigenarfamiljer bo i denna trakt, och fröken *Vacarescu* har allt ifrån barn- domen varit förtrolig med detta folk och lyssnat till dess sånger. Folket såg med ovilja att sångerna upptecknades, och så snart någon tog fram papper, vardt sången förstummad. För fröken *Vacarescu*, hvilkens föräldrar ofta inbjödo zigenarne i sitt hus för att lyssna till deras improvisationer, lyckades det

emellertid att uppteckna dessa. Den unga damen hade redan då genom egna dikter, i synnerhet genom den ofvan nämnda diktsamlingen, ådragit sig drottningens uppmärksamhet. Då nu fröken *Vacarescu* — år 1888 — visade drottningen sina i *Dimbowitza-dalen* upptecknade folksånger, så insåg *Carmen Sylva* deras stora värde och räddade åtskilliga af dem undan den förintelse, hvilken den unga skaldinnan sjelf tillämnat dem. Drottningen öfversatte dem till tyska, och »*Sånger från Dimbowitza-dalen*» utkommo i bokform.

I förordet till sin tyska öfversättning säger drottningen: »Dessa underbara sånger äro ett dyrbart fynd, de äro epokgörande inom den tänkande och diktande världen. Under fyra års tid har den unga skaldinnan med aldrig sinande tålmod samlat dem på faderns gods, ur bondkvinnornas och lutspe-larnes munnar, vid skördetider och jordafärder, vid barnens vaggor, i krogarnes stim. De uthärda jämförelse med allt det som Indien, Arabien och den höga Norden alstrat i denna riktning; i sin barnsliga renhet äro de i sanning upphöjda samt utgöra en tröstebok för alla lidande på jorden.»

Sedan boken utkommit och väckt allmän häpnad i Bukarests literära kretsar, började en folkvandring till *Dimbowitza-dalen*, men nu tege de landlige barderna. *August Bungart* har satt musik till de flesta af dessa *Dimbowitzasånger*. Drottningen, hvilken såsom bekant äfven är sångerska, utför dem med förkärlek på sina soaréer, och de utgöra hennes broders, fursten af *Wied*, älsklingsstycken.

I dessa dagar, då sympatierna för Frankrike här hemma tagit sig så entusiastiska uttryck, kan ju särskildt intressera, att det galliska landet äfven i *Hélène Vacarescu* eger en hängifven beundrarinna. Det ofvan nämnda arbetet »*Chants d'Aurore*» inleder hon med en tillegnan till Frankrike, som vi här i öfversättning meddela våra läsarinor:

»Från fjärran kommen, sköna Frankerland,
Jag blyg dig räcker här med tveksam hand,
Hvad jag förnam i hoppets, tviflets stund,
Den första, svaga stamning från min mund.
Om strängt min djärfhet någon klandra vill
Och ej med mildhet vända sig härtill —
Att jag dig älskar, svarar jag, och fri
Från skuld en tjuguarig kärlek är.
O du, så vördnadsjudande, så kär,
Tag huld emot mitt blyga rimmeri.
Och blir jag äldre, skall jag nog en gång
Uppstämna — dig till lof — en bättre sång!»

När Siggan skulle sköta hushållet.

Skiss för Idun

af Alvar Sten.

»Kom nu ihåg att vara snälla, barn», förmanade mamma och satte sig tillrätta i schäsen.

Alla barnen trängde sig omkring för att se på affärden.

Asti räckte upp resväskan och schalen, Per dansade omkring på ett ben i glädjen öfver att få åka med ett stycke, och Mea och Tea sprungo fram och tillbaka och inbillade sig vara nyttiga.

Blott *Siggan* höll sig litet värdigt på afstånd.

»Låt nu se, *Siggan*, att barnen få ordentligt mat», ropade mamma, när schäsen med en kort knyck satte sig i rörelse.

»Åh, var lugn bara», ropade *Siggan* till svar och svängde sig om på klacken.

Inte var det väl en så vådlig konst att sköta ett hushåll, inte. Fastän Siggan i vanliga fall höll sig för god för sådana plebejiska sysslor. Hon, som ju skulle bli student i vår och nog hade högre uppgifter i lifvet än att koka gröt och steka potäter.

Men nu, när mamma och pappa skulle på bröllop, nu var det just ett passande tillfälle att visa, att man inte var så otymplig, som en del inskränkta människor inbillade sig. När man kunde lösa andra gradens ekvationer med flere obekanta, så kunde man väl inte vara så genomsyradt dum, menade Siggan.

»Hvad ska' vi nu ha till middag, Asti», sade Siggan, när de kommit in i matsalen.

Hon hade tagit på sig ett af mammas blårandiga hushållsförkläden och stod och svängde med nyckelknippan med en viktig min.

Asti kände sig djupt genomträngd af situationens vikt. Hon var bara 13 år och tog allt med ett heligt allvar. Ty hon hade inte ännu som Siggan hunnit lära sig att höja på axlarna åt allt det betydelselösa i det usla jordelivvet.

»Inte vet jag», svarade Asti och plirade mot solen med sina runda, ljusblå ögon. Hon såg så innerligt rund ut, hela varelsen, att man nästan kände lust att rulla henne som en boll. Rundklippt hufvud, runda, fränkiga kinder, runda ögon och en figur, där hvarje spår af slynälderns kantighet var bannlyst.

»Vi måste besluta fort», sade Siggan och satte sig ned vid bordet. »Jag har ännu problem och teorem i långa banor till min matematiklektion».

»Beware mig väl! Är det fröken Sigrid som skall sköta hushållet!»

Det var en impertinens i tonen, som gick Siggans värdighet för när. Med en förkrossande blick mätte hon Ida, köksan, från topp till tå.

»Så råkar det händelsevis vara. För mamma sade, att du skulle få gå till din sjuke pappa, som du i går bad om, i fall vi reda oss utan dig. Och det göra vi utmärkt med lilla Lena till hjälpreda».

Alla människor voro då riktigt rosenrasande befängda! Och det var bara för det att hon var djupt inne i alla tidens frågor och hyste ett öfverlägset förakt för de kvinnor, hvilkas hela lifsgärning bestod i att stoppa strumpor och koka mat. Men hon ämnade inte slösa bort sin kraft och sin begåfning för att tillfredsställa andras materiella intressen. Nej, hon hade högre vyer, hon!

»Nå, men hvad ska vi ha, Asti då», frågade Siggan otåligt och gungade fram och tillbaka på stolen.

»Kan du laga risgrönsgröt?» frågade Asti halft tvekan.

»Kan? Man måste väl ha gått i hushållsskola för att kunna det, tror du? Men inte vill jag ha gröt, inte. Man behöver väl inte gödas heller», tillade hon med en blick på systemns rundade former.

Astis kinder blefvo blodröda. »Hvad vill du då ha?» frågade hon.

»Äggröra, tror jag.»

Asti stod och spelade en marsch på matsalsbordet.

»Äggröra! Men inte blir man väl mätt af bara äggröra», inföll hon bekymradt. »Och inte är ju äggröra någon middagsmat.»

»Det rör mig så litet», snäste Siggan. Hon var inte van att bli motsagd af sin yngre syster.

»Ja, men jag vill ha gröt, och jag kokar gröt», slängde Asti fram i stigande diskant. Hon hade blifvit retad af systemns anspelning

på hennes fetma. Ty den var nu en gång hennes lifs stora, otröstliga sorg.

»Bevars, gör hur du vill, min ängel.»

Siggan svängde sig om på klacken med sin oesterhärliga nonchalans. Och så gick hon in i pappas rum för att lösa sina eviga problem.

När Asti efter en stund sprang genom salen till pappas rum för att fråga, om det inte redan vore tid att göra upp eld i köksspiseln, fann hon henne djupt nedlutad öfver en bok, som hon gömde bland sina häften.

Den långa, slanka gestalten hade sjunkit ihop, som om den saknat ryggrad. Det bleka, regelbundna ansiktet med kisande, närstyta ögon och veck mellan ögonbrynen hade något af backfisch och något af djupsinnig grubblare, som verkade oemotståndligt komiskt. Allt, ända till de kantiga rörelsernas slängande nonchalans, bildade en skarp kontrast till den klotrunta, rullande lilla systemen.

Asti höll inne med sin fråga, för att se hvad det var hon läste.

Åh — det var visst igen en af de där romanerna, som hon aldrig ville visa åt henne. En gång hade hon kommit öfver en, som såg rysligt rolig ut, men den hade Siggan strax tagit ifrån henne och sagt, att småfickor kunde hålla sig till Alcott och »Stora, vida världen».

Hon betogs af en sådan kittlande nyfikenhet. Om hon bara kunnat se, hvad det var!

Men då såg Siggan upp, och hennes bleka kinder blefvo blossande röda.

»Eld i spiseln, säger du? Åh, de barnen! Gå i frid och lek med dina dockor ett par timmar ännu.»

Och Siggan böjde sig ned och ritade upp några för Asti obegripliga krumelurer på ett papper.

Men när Asti rullat bort, tog hon igen fram boken under en hög skriftpapper.

Hon måste nödvändigt ha reda på, om det skulle sättas mjöl till äggröran. Och nu höll hon på att studera »Småfickornas kokbok», som hon i sin flydda barndom brukat använda till dock-kalasen.

Men det hade blifvit en ryslig skandal, om den historien blifvit känd. Den hade hon nog fått höra om af pappa i evigheters evighet.

Hvar kvarts timme kom Asti sedan regelbundet vaggande genom salen.

»Tror du inte, att det nu är tid, Siggan?»

Slutligen steg Siggan upp från skrifstolen och sträckte på sin krokiga rygg.

»Är du då så rysligt hungrig, stackare?»

»Jag? Nej! Asti blef pionröd af indignation. »Men Per och småfickorna» —

Siggan log ironiskt. Jo, det var godt att skylla på Per och småfickorna.

Siggan kände sig retlig. Hon hade ej fått reda på någon äggröra i småfickornas kokbok. Det bladet måste blifvit utrifvet. Och stora kokboken var spårlöst försvunnen.

I köket hade Asti redan slagit upp båda skifvorna på det stora fällbordet och släpat fram kastruller och stekpannor och spilkummar och slevvar. Hon var så otålig att få börja, ty det var något så spännande nytt.

Och snart voro de båda unga damerna i full verksamhet med sina middagstillrustningar.

Siggan stod vid spiseln och rörde om sin smet, så att vispstjälkarne flögo omkring. På hvardera kinden braun en skarpt begränsad, hjärt rodnad.

Hvad smeten såg misstänkt tunn ut! Aldrig i tiden kunde det bli någon äggröra af. Det var visst mjölet, som fattades. Huru skulle hon kunna uthärda nederlaget, om det ingenting skulle bli utaf.

Beslutsamt knep hon ihop läpparne. Med

mammans blårandiga hushållsförkläde lyfte hon pannan från elden och slog smeten tillbaka i spilkummen.

»Är du färdig redan?» frågade Asti oroligt och afundsjukt.

»Nej, men jag har ändrat mig», kom det kort, med en ansträngd röst, som hon försökte göra likgiltig. »Jag lagar inte heller äggröra.»

»Hvad lagar du då?»

»Plättar.»

»Åh!»

Men Asti hann inte mycket förundra sig öfver systemns förändrade beslut. Ty hon var på allvar orolig för sin gröt, som inte på något vilkor ville börja koka.

Siggan var så nervös, att hennes händer darade, när hon stod och blandade i mjöl.

Klockan var redan 3, och klockan 4 skulle hon ha sin matematiklektion.

Och nu höll den olycksaliga elden till på köpet på att slockna. Och all ved, som fanns inne, hade hon redan brännt upp, och lilla Lena hade hon skickat ut på ett ärende.

Mea och Tea kommo inrultande och släpade mellan sig en stor trägren med två utstående kvistar. På ändan hade de bundit en trasa, som skulle föreställa en duk.

Mea drog den energiskt från den ena utstående kvisten.

»Syndabocken inte varit snäll. Syndabocken får stå i skamvrån.»

Och så ställde hon sig själf framför den och lyfte upp sitt runda, lilla pekfinger.

»Syndabocken inte komma bort!»

»Tea, hemta hit den där käppen», ropade Siggan.

»Hvilken käpp?» frågade Tea med fingret i munnen.

»Den där, som står i vrån begriper du väl.»

»Syndabocken», ropade Mea och Tea på samma gång. Och tonfallet tolkade en hel värld af häpnad och förtrytelse. Deras älskade syndabock kallade hon helt simpelt en käpp.

»Hör du inte, Tea?»

Men Tea ställde sig trotsigt i försvarsposition, beredd att till det yttersta kämpa för sin skatt. Siggan sprang fram, tog Tea i armen och kastade henne undan med en liten släng.

Och så tog hon ett omildt tag i syndabockens ena arm, slet af den duken, bröt den i tu och kastade den i elden.

Mea stod först mällös af häpnad. Därpå brast hon ut i ett indiantjut och kastade sig raklång på golvet.

Deras syndabock! Deras älskade syndabock! Men Tea sprang fram, eldröd af vrede. Med sina små händer fattade hon tag i Siggans kjol och skakade den i vanmäktigt raseri.

»Siggan stygg, Siggan stygg», skrek hon af full hals.

»Om inte Tea är tyst, så — — —»

Hon tog henne omildt i armen, drog den tjutande Mea upp från golvet och stängde in dem i barnkammaren.

Inte brukade hon vara stygg mot småfickorna i vanliga fall. Men i dag var det riktigt nervretande, så som allting gick emot.

»Jag är så hungrig, Siggan, kom Per och klagade halfgråtande. Inte får man väl middag förr än i natt nu, när mamma är borta.»

Han hade passat på att smyga sig in i skafferiet och hade fått ansikte och händer nersmetade med hallonsylt.

»Småpojkar ska' inte vara näsvisa», snäste Siggan och kastade åt honom en brödbit, som om hon kastat ett ben åt hunden.

Så tiden gick! Aldrig hade hon kunnat tro, att det skulle ta så lång tid att koka mat.

»O, du jämmer! Nu ringer det! Asti, söta Asti gå och öppna!»

»Jag! Hvad tänker du på?»

Astis runda ögon stirrade förskräckta ned på ett par mjöliga och sotiga små händer, som höllo om en jättstor slef.

Siggan rusade in i sängkammaren. Men inte hann hon göra vidlyftig toalett, ty nu ringde det för andra gången.

»Förlåt, herr Werner, att ni fått vänta så länge», sade hon och skrattade för att visa sig obesvärad, när hennes matematiklärare steg in.

Hon läste matematik privat, ty fruntimmersskolkurserna hade hon ju haft rakt ingen nytta af.

»Ingen var till hands för att öppna, och jag var upptagen i hushållet nu, när mamma är borta.»

Hon kastade fram orden helt nonchalant, som om det vore en småsak för henne att sköta, om det än vore tio hushåll, mellan sina studier.

Och så såg hon på honom från sidan för att utforska, hvilken effekt det gjorde.

Men hon såg ej, att det smög sig en humoristisk glimt i hans pigga, bruna ögon, när han vände sig bort för att hänga upp sin paletå och sin studentmössa.

Fröken Sigrid, bokmalen, vid hushållsbestyr! Jo, det måtte se festligt ut!

Annars tyckte han bra om henne. Det var en pigg flicka, alltid slagfärdig och rysligt ursprunglig och naiv trots sitt antagna lillgamlas sätt. Men det var väl ett fel, som skulle försvinna med åren.

Siggan gick framför honom genom salen till pappas rum. Och de slogo sig ned. Men han kunde inte begripa, hvarför hon hela tiden envist höll venstra handen bak ryggen.

Hon började draga fram en oändlig massa häften och pappersark.

»Vet ni, det där teoremet om de likformiga trianglarna kan min arma hjärna omöjligt begripa. Men hvart i all världen kan det ha kommit? Inte har det väl hamnat i spiseln, hopas jag.»

Studenten hjälpte henne att söka bland papperen. Bäst det var, råkade han blotta en liten fyrkantig bok — »Småflickornas kokbok».

Blossande röd sträckte Siggan fram venstra handen för att om möjligt ännu förhindra upptäckten. Men i sin förvirring råkade hon glömma, att det just var den handen, som var prydd med en stor sotfläck på tummen.

Siggan satt och bet sig i läppen och rynkade pannan.

»Tout est perdu, même l'honneur», tänkte hon undergifvet.

Herr Werners bruna ögon flögo i spelande munterhet från kokboken till den nedsotade handen. Var det inte det han tänkt om hennes skicklighet!

Så möttes deras blickar. Och de började båda skratta, så som man endast kan det i den åldern.

Och det var, som om det med ens kommit ett hemligt frimureri dem emellan. Han lofvade med blicken att ingenting förråda och hon att inte mer försöka slå blå dunster i hans ögon.

Men lektionen — den gick uselt. Ty hon kunde inte låta bli att tänka på sina olycksaliga plättar. Nu stodo de där och blefvo stenhårda och kalla. Ty naturligtvis begrep inte Asti att ta vård om dem. Midt under sina djupsinnigaste beräkningar hade hon plättar och idel plättar i sina tankar. Vinklar och cirklar och trianglar — allt förvandlade sig till plättar.

När siggan efter lektionens slut kom ut i

köket, möttes hon af en ömklig syn. Asti stod badande i svett och öste med slefven gröt i alla kärl hon kom öfver, i stekpannor, fat och karotter och Siggans blomportör till och med. Och på spiseln var det en riktig syndaflod af risgrynsgröt, som kokat öfver.

»Hvad i all världen ska jag ta mig till med en sådan massa gröt», sade Asti ynkligt och sköt ut underläppen med en uppsyn, som om alla världens olyckor vältrat sig öfver hennes oskyldiga hufvud. »Kan du begripa, Siggan, hur det kunde bli så rysligt mycket af bara ett stop gryn.»

Men Siggan var redan i full sysselsättning med att rädda spillrorna af sina dels uppbrända, dels kallnade plättar.

Nu var klockan strax 6. Och den Per, som inte kunde sluta att kälta om sin hunger. Ja, det var då också ett öde!

Men hon skulle stå på sig tappert ända till slutet. Allt kunde ju skyllas på tillfälliga missöden. Kokbokshistorien hade då åtminstone ingen reda på — utom herr Werner.

Åh, hvad Siggan var trött, när hon ändtligen efter dagens vedermödor kröp ihop i sin säng. Och ändå måste hon för sig själf medge, att det varit misslyckadt alltsammans. Där höll Per ännu i sömnen på att mumla refrängen till dagens klagovisa: »Fattiga Stina har mycket bättre mat än vi». Och allt annat hade gått i ungefär samma stil.

Nu skulle det naturligtvis i morgon berättas för pappa, att Siggan ämnade koka ägggröra, men så råkade det i stället att bli plättar. Och då skulle pappa igen få sin lustiga min och blinka med ögonen, som om han tyckte, att det var rysligt viktigt, fastän han af fin känslighet inte ville skratta.

Och — värst af allt! Hennes själfkänsla hade fått en betydlig knäck. Ty hon hade ju sett, att det inte hjälpte henne det allra ringaste, att hon kunde lösa 2:dra gradens ekvationer med flere obekanta, när det var frågan om att koka mat.

Men kantänka — inte behöfde hon väl kunna sådant. Ty inte ämnade hon ändå gifta sig.

Då såg hon framför sig — halft i drömmen redan — ett friskt ansikte med spelande, bruna ögon och en käck prägel af att »slå sig igenom trots allt», som fattigdomen gifver åt vissa lyckliga naturer.

Och då kom det för henne dunkelt, dimmigt, halftänkt, att om det omöjliga skulle hända, så hade hon väl ännu tid att — —

Innan hon hann tänka sin tanke till slut, sträckte hon på sig med namnlöst välbehag och somnade djupt och lugnt, med den ena magra armen kastad öfver hufvudet och ett leende på det bleka ansiktet, som såg helt barnsligt ut i sömnen.

Svensk matgeografi.

Käseri i »de sura gurkornas tid».

Af Karl Benzou.

Studiet af matens etnografi är ett kulturhistoriskt studium kanske lika intressant som något annat.

»Säg mig hvad du äter, och jag skall säga dig hvem du är» — detta uttalande af den store *Brillat-Savarin* är ingalunda någon orimlig paradox.

Eller karakteriseras icke de robusta engelsmännen genom sin förkärlek för det till ett ordspråk vordna »rostbiff och plumpudding», de lätta och lifliga fransmännen genom sitt uppskattande af lättsmälta grönsaker och de tungrodda tyskarne — ack, ursäkta! — genom sin lidelse för »Sauer-

kraut und Wurst» samt liknande läckerheter, hvilka ofta torde »ligga som bly i magen».

Men det finnes naturligtvis äfven nationalrätter i smått — näringsämnen hvilkas begagnande karakteriserar vissa bygder eller provinser.

Hela Italien lifnär sig icke af *potenta* — i Napoli är exempelvis *macaroni* älsklingsrätten. Den fattige spanjoren smörjer sig icke dagligdags med *olla podrida* — mångenstädes nöjer han sig med en rättika och en cigarrett, och i det sydligare Spanien — så har ett ögonvitne berättat för mig — anser den fattigare stackaren det som en kulinarisk fest, om hans medel tillåta honom att doppa sitt torra bröd i oliv-olja. — —

Men det var ju om Sverige jag skulle tala...

* * *

Jag vet sannerligen icke, om vi svenskar ega någon national-rätt — och om vår »nationaldryck» skola vi icke tala. Det »svenska smörgåsbordet» är icke typiskt allens för Sverige. Det förekommer äfven i Ryssland — Jules Verne talar till och med därom i en af sina romaner. Och i sina memoarer berättar Casanova om en af honom ordnad måltid, benämnd *ambigu*, och hvilken, efter beskrifningen att döma, synes hafva haft stor likhet med vårt smörgåsbord.

Vårt ymniga användande af smöret är icke heller typiskt för vår nation. I detta hänseende gå danskarne ännu längre än vi, och deras bredda smörgåsar äro enligt kännares utsago de bästa i världen — i synnerhet deras »Smörrebröd med pilleda Rejer», smörgåsar med råkor, som befriats från skalen.

Och då jag nu kommit till Danmark, blir det väl lämpligt att börja min etnografiska studie — om jag varit vitsare skulle jag hafva sagt: *ät-nografiska* — i Skåne.

* * *

Att börja där faller för öfrigt nästan af sig själf. I uppsvenskens ögon är Skåne matdyrkarnes förlövade land och storåtarnes paradys.

Jag ser mig i stånd att upplysa att detta legendariska åskådningssätt är betydligt öfverdrivet, och att det för skåningen gifves högre syften än »mö'en mad, go mad, mad i rättan tid å mardo».

Men kärleken till ett godt bord är onekligen en af hans små skötesnyder, och det finnes ett betecknande ordspråk, som lyder:

—»Fattig är jag, men inte äter jag bröd,» sa' tiggaren!»

Att ätandet äfvenledes anses som en betydelsefull akt framgår af ett annat talesätt:

—»Aldrig visste de, att mannen var galen, förr än han sjöng och åt» (nämligen samtidigt).

De jordiska häfvor, hvilka gjort skåningarne mest ryktbara i det öfre Sverige, äro deras *sura limpor* och *gröt*.

Surlimpan, som bakas af osiktadt rågmjöl, nämnes på skånska *groft bröd* i motsats till *fint bröd*, vid hvars tillredning siktadt rågmjöl användes.

Det kallas *groft bröd med kokt spad*, då hett vatten användts vid bakningen, och *groft bröd med kallt spad* i motsatt fall. Det förra slaget är mera välsmakande, det senare mera hållbart samt därför i längden billigare. Hvetebrod anses till och med i förmögna hus som en lyxartikel utom i form af »dopp» till kaffet.

Den »skånska kalops», som förekommer på Stockholms matsedlar — och detta till och med i motsats till *svensk!* — har vidgat mången häpen skånings ögon. Kalopsen är en — *spansk* rätt. Namnet härledes af ordet *escalopes*, benämningen på köttstyckena:

Skåningens *gröttyrkan* har så småningom blifvit en trosartikel, men alldeles utan grund. Jag vågar till och med påstå, att Skåne är ett af de svenska landskap, där denna kult räknar ett jämförelsevis litet antal bekvännare.

Legendens uppkomst beror på en missuppfattning. I Skåne kallas en mängd rätter »gröt», hvilka här uppe hafva den gentilare benämningen *crème*. *Rabarber-crème* heter således, öfversatt från grekisk-franska till grekisk-skånska: *rabarbergröt*.

Hinc illæ lacrymæ.

Jag omnämner i förbifarten Kramers frejdade hotell och de märkliga skånska grisarne samt fördjupar mig i den *skånska senapssåsen*.

Denna »skånska» senap är ingalunda uteslutande skånsk. Den är ingenting annat än fröna af den vanliga *Sinapis arvensis*, hvilka äfven användas i det öfriga Sverige, om också mestadels

i form af senapsdegar. Den males med vatten i ett lerfat, och kvarnstenen företrädes af en rund kanonkula. Vår genremålare Jakob Kulle har skildrat en dylik senapsmalning med färg och pensel.

Om jag nu till slut nämner, att de skånska gässen äro öfverträffade, till och med i Pommern, så tror jag mig hafva sagt nog om Skånes kulinariska härligheter.

Hvad en skåning mest saknar i hufvudstaden (nämligen från gastronomisk synpunkt) är, vid alla tillfällen: den sura limpan, på Mårtensafton (10 nov.): sin skånska gås, stekt på äkta skånskt manér — för de magra, slankiga Uplandsgässen hyser han ej stor aktning —, samt, vid juletid: senapssåsen och senapen till lutfisk och skinka.

Karpen, hvilken, som bekant intager en framstående plats i de kulinariska häfdena, odlas och exporteras i stor skala af den skånske possessionaten *Wendt*.

Hvens så mycket omtalade *harar* kunna icke skryta med lysande anor. Först nästa år kunna de fira sitt 25-års jubileum. 1857 utsläpptes nemligen det första paret af tullförvaltaren Åkerblom i Landskrona.

(Forts. och slut i nästa n:r.)

Förbjuden frukt.

Skiss af M...e.

(Forts. o. slut fr. föreg. n:r.)

VIII.

Det blef en dyster tid på Videby efter Agnes bortgång. Rolf's sorg var djup och ihållande. Aftnarne och söndagarne höll han sig vanligen inne i sitt rum, och hvardagarne var han ifrigt sysselsatt. Med Annie samtalade han blott, då det gällde Maud eller den inre ekonomien. Något samspel kom ej mer i fråga.

Så förgingo hösten och vintern; så förgick äfven sommaren.

Man hade hunnit öfver årsdagen af Agnes död. Visserligen hade tiden omsider något skingrat Rolf's sorg. Men i det närmaste var allt sig likt: tyst, dystert och enformigt.

Annie satt uppe på sitt rum vid det öppna fönstret. Hon hörde röster nere på verandan, men hon fäste sig ej därvid; hon visste, att det var pastor Helmer, som kommit på besök under middagen. Nästan omedvetet kom hon att följa tonfallen i pastors sträfva stämma.

»Nu är allt Gregerson fast i prostgården ändå», sade han. »Om jag ej misstar mig, ha vi förlofning i faggorna.»

»Åh, tusan, tror du det?» hördes Rolf yttra med mer än vanligt intresse.

Här blef samtalet lågt och otydligt.

Vid middagsbordet var Rolf ovanligt tankfull. Han gaf bud om att få en häst förspänd till eftermiddagen; han skulle resa till prostgården.

»Då kanske ni vill taga en krans med till grafven?» frågade Annie.

»Åh nej, inte i dag — — — det faller sig litet olämpligt... Vi fara till kyrkan i morgon och taga den med oss då.»

Någon kyrkfärd blef det dock icke följande dag. Annie gjorde ensam en promenad till grafven.

Samma afton, då hon satt och spelade Chopins sorgmarsh, kom Rolf från sitt rum in i salen.

»Alltid sorgeskväden!» utropade han. »Nej, fröken Smith, låt oss nu höra något annat! Låt döden behålla, hvad som är dödt! Vi ha ock plikter mot oss själfva, mot de lefvande.»

Annie stannade midt i replisen och såg

upp. Hur förändrad han var! Den mörka skuggan hade vikit från hans panna, i blicken lyste åter lefnadsmod och glädje.

»Hvad vill ni då höra», frågade hon.

»Jag vet ej rätt. Om vi skulle spela något tillsammans?»

Hon räckte honom, utan att tänka därpå, noterna till Lucie.

»Nej, icke detta!» Han slängde undan nothäftet, som om det bränt honom. »Låt oss taga jägarkören ur Friskyttan, den är så frisk.»

Det ville ej gå bra ändå. Han misstog sig på tonarten, han föll ur takten och spelade okekymrad om både staccato och markato. Tankarna voro tydligen icke med i spelet.

»Jag måste ha legat af mig. Spela ni ensam.»

Men äfven Annie hade kommit ur stämningen. Hon tog en bok och satte sig vid lampan, utan att läsa.

»Jag har något att tala vid er om», sade Rolf då de skulle skiljas senare på aftonen. »Men icke nu, utan i morgon bittida.» Han tryckte hjärtligt hennes hand.

Annie satt länge uppe denna afton, försjunken i tankar. Hvad betydde denna plötsliga förändring och antydningen, att de ej längre skulle så hängifva sig åt sorgen, emedan de hade plikter mot sig själfva? Och så hade han något att tala med henne om, något viktigt, som det tycktes.

Hvad kunde detta viktiga innebära annat än en förklaring, ett uppreparande af känslor, som slumrat under sorgeåret, men hvilka han under ett föregående år ej varit angelägen att dölja?

Näval, nu kunde han gärna tala. Nu var det ej längre ett brott att älska honom. Ingenting behöfde nu hindra henne att offra sina krafter och omsorger för honom och Maud.

Hon ville ej längre grubbla härpå. Nästa afton vore troligen hennes öde afgjort — — det oundvikliga!

IX.

De sutto midt emot hvarandra i Rolf's rum, Annie lugnt afbidande hvad komma skulle, Rolf med en något nervös oro i de vexlande dragen.

»Fröken Smith», började han, »jag har nu i två år haft lyckan få behålla er i mitt hus. Jag ber att särskildt nu få betyga er min varma tack för hvad ni under denna tid gjort, ej blott för min flicka, utan ock för oss andra.»

Hon gjorde en stum böjning på hufvudet.

»Omständigheterna hafva fogat så, att vi kommit i en något besynnerlig, för att ej säga besvärlig ställning till hvarandra... Vi äro båda unga, vi lefva här för oss själfva under ett gemensamt tak. Ni förstår... det där är sådant som ger anledning till diskussioner och funderingar. Folk är nu alltid så angeläget att prata om andra... Jag vill på intet vis, att någon skugga skall kastas öfver ert rykte, och därför har jag tänkt det vara bäst, att vi... skiljas.»

Det kom så doft, så osäkert. Annie spratt till, som om hon trott sig höra orätt. Hon såg frågande på honom. Han sänkte sin blick inför hennes.

»Och Maud?» framkastade hon.

»Maud skickar jag inom fjorton da'r till någon pension. Hon är nu tio år och behöfver komma ut bland andra barn. Dess-

utom inträder jag inom kort i förhållanden, som skulle göra det svårt för er båda att vara kvar på Videby... Er gifver jag naturligtvis ersättning för hvad ni genom mitt förvällande möjligen kan komma att förlora.»

Annie hade hört nog.

»Jag skall rätta mig efter er önskan», sade hon med fast stämma, i det hon gick.

Och åter var det afton, och hon satt drömmande vid fönstret. Huru underligt var ej lifvet, huru besynnerliga människorna! Hon erinrade sig ett annat samtal, då han förhållit henne att ej bry sig om människors prat, utan vara själfständig. Då hade han begärligt fikat efter hennes tillgifvenhet, som efter en förbjuden frukt... Nu, då de båda voro fria, kastade han bort, föraktade den.

Nej, intet grubbel mera! Några dagar till, och hon skulle åter upptaga kampen med lifvet, härdad för dess kraf.

X.

Sista aftonen på Videby var inne. Ett strålände mänsken speglade sig i sundets klara vatten och kastade en genomskinlig slöja öfver de glesnade lunderna.

Annie hade gått ensam ned åt strandvägen för att kasta en sista dröjande blick på ställen, som blifvit henne kära. Bakom en krökning af vägen hörde hon röster, som närmade sig. Hon drog sig hastigt undan bakom ett väldigt stenblock på sidan om vägen, ty hon ville ej möta någon.

Snart kände hon igen Rolf och Cecilia, som gick hög och ståtlig, stödd mot hans arm. De stannade strax bredvid den plats, där Annie stod do'd.

»Hvad tycker du, är det icke en förtjusande tafsa?» frågade Rolf.

»Den är liflös, vemodig», svarade hans följeslagerska. »Jag tyckte nästan, jag hörde en suck från stranden.»

»Den kom kanske från någon stackars sparf, som mist sin make, eller någon sångfågel, som glömt sig kvar för länge.»

De vände åter om till det håll, hvarifrån de kommit.

Ett ljus gick plötsligt upp för Annie. Detta var således de förhållanden han antydtt!

»Ett grannt skal utan kärna», hade han en gång sagt om Cecilia. Men detta granna skal hade varit nära att snappas bort af en annan, och då hade hans eröfringslusta vaknat. Annie hade nu lärt känna honom. —

Höstdimman låg tät och tung öfver nejden, liksom den morgon, då Annie första gången kom till Videby. Vagnen, som skulle bortföra henne, stod redan väntande framför trappan.

Snart kom hon själf ned, allvarlig men lugn. Ännu en afskedsnick åt Maud; en sista dröjande blick omkring det fordna hemmet — och så bar det af i raskt traf genom töcken och dimma — — —

Smånotiser från kvinnovärlden.

Enkekejsarinnan Victoria af Tyskland om tjänarinnefrågan. I en liten krets af inbjudna hos enkekejsarinnan Victoria kom samtalet här om dagen att röra sig om den så mycket omtalade frågan, hur bristen på bra tjänstfolk i de större städerna skall kunna afhjälpas. Sedan två af de närvarande damerna uttalat sig i frågan, ingrep kejsarinnan ytterst lifligt i diskussionen. Hon sade, att enligt hennes åsikt hade den på dagordningen

så länge stående frågan icke funnit en tillfredsställande lösning, emedan man ej tagit tillräcklig hänsyn till de kvinnliga tjänarnes etiska behof. De klagade hufvudsakligen öfver för lång arbetstid och brist på personlig frihet. Men skulle man utan vidare gifva efter för deras fordringar i detta hänseende, skulle man lätt kunna utsätta deras sedliga förhållanden för faror. Man måste därför gifva dem tillfälle att så väl inom som utom hus kunna draga verklig nytta af sin fritid. I hemmet skulle detta kunna ske, därigenom att flickan finge en enkel, men dock treflig egen kammare, något som nu tyvärr sällan är fallet. En förbättring däri skulle kunna ernås med biträde af herrar arkitekter, om de vid ritningen till ett hus upptogo små ljusa rum för tjänstefolket. Utom hus skulle man på enskild väg söka att i alla stadsdelar upprätta hem för tjänstflickor, där de om aftnarne och i synnerhet om söndagseftermiddagarne kunde få sammanträffa och finna tillfällen till undervisning o. s. v. Hufvudfrågan vore dock höjande af flickornas moral och etik, ty det vore här fråga om personer, som mycket röra sig i familjen, och som kunna ha stort inflytande på de smärre barnens uppfostran.

Småstadslif.

En verklighetsskildring för Idun

af

C. O. Gumælius.

(Forts.)

Blenda hade med nedslagna ögon och kinder, från hvilka hvarje spår af färg försvunnit, lyssnat till denna moderliga förmaning, högst ovanlig, då man betänker, att den gafs åt en trettioårig dotter, som snart skulle fira sitt bröllop. Då modern tystnat, väntade hon ännu en stund för att höra, om modern hade något mer att tillägga, vände sig sedan och lemnade salongen utan ett ord. Först då hon åter kommit upp på sitt rum, brast den återhållna sinnesrörelsen lös. Hon kastade sig på soffan, dolde ansiktet i händerna och utbröt i konvulsiviska snyftningar. Så låg hon länge, innan hon återvunnit så mycket lugn, att hon kunde tänka redigt.

»Upplexad,» mumlade hon slutligen bittert, »upp-lexad som en skolflicka... och det för hennes skull! Ah, hvad jag hatar denna varelse, som trängt sig emellan mig och de mina! Och af fruktan för ytterligare bestraffning skall nu jag, Blenda Måneskiöld, nödgas böja mig och krusa för denna flicka utan namn, som synbarligen anser sig bevisa min bror stor ära, då hon blir hans hustru. Och hvad Erik beträffar,» fortsatte hon sin tankegång, »har nog mamma rätt. Han skulle utan tvivel ställa sig på deras sida mot mig. Han har ju tills i morgon hjudit hela staden ut till Eriksborg, för att fira de nyförlofvade. Han önskar, att jag då skall spela värdinna, och jag måste väl göra det, ty om jag stannade hemma... ja, hvem vet, hvart det kunde leda. Jag undrar, om han skulle tveka i valet mellan att sära mig eller henne. Men ännu äro de ej gifva,» fortsatte hon, i det hon steg upp och mätte golvet med hastiga steg. »Ännu kunna saker inträffa, som kanske omstörta detta förhatliga parti. Majorskan gaf mig omedvetet en god hjälp härvidlag, i det hon beskref flickan och hennes stolta retlighet. Då de nu rent af tvinga mig att förtroligt umgås med henne, kan ju lätt något ord falla, som väcker henne på den tanken, att hon ej är den vi skulle önska åt Nils, och blir hon då ond och kanske förargar honom, så... mycket behöfs ej för att få honom i harnesk, och så kan det en vacker dag lätt vara slut med hela glädjen,» tänkte hon, i det ett elakt leende krusade hennes läppar. Plötsligt stannade hon och for med handen öfver pannan. »Men hvad är detta? Jag tror, att jag rent af blir elak! Aldrig förr har jag väl glädt mig åt andras sorg. Men,» lugnade hon sig, »då de allesammans äro förblindade, är det min plikt att rädda dem, äfven om det skulle vara mot deras vilja. De skola sedan tacka mig.»

Elfer att på detta sätt hafva befest sig i sin föresats, öfvertänkte hon länge och omsorgsfullt sitt blifvande uppförande, och då hon längre fram på aftonen sammanträffade med de öfriga, blefvo dessa gladt öfverraskade af den hviliga artighet, hvarmed hon mottog och underhöll sig med Isabella. Visserligen låg det något visst nedlåtande i hennes sätt, men detta var ju lätt förklarligt, då hon var så mycket äldre.

* * *

Följande förmiddag begäfv sig de nyförlofvade, åtföljda af Elsa och Sten, ut på visiter. Blenda hade skrattande sagt sig ej ega krafter att följa dem på deras ansträngande promenad, och då de på första stället druckit kaffe, på det andra något sött vin med bakelser, på det tredje saft, på det fjärde sherry och konfekt, förklarade Isabella, att »nu förmådde hon ej mer... något dylikt hade hon aldrig tänkt sig.»

»Ja, min sötaste Bella,» svarade Nils skrattande, »men nu måste vi gå laget rundt, annars äro vi förlorade! Du måste tömma kalken i botten, hvilket likvisst inte är nödvändigt med glasen, som du hittills så samvetsgrannt gjort. Läppja och smaka på rariteterna, så är det tillräckligt.»

»Framåt då till seger eller död,» utropade Isabella patetiskt, i det hon åter fattade fästmannens arm.

Sedan de slutligen gått laget rundt och sutto i den svala trädgården, hvilande ut från sina mödor, frågade Blenda, som kommit ut till dem »för att skvallra en smula,» hvad Isabella tyckte om stadens societét.

»Mycket bra,» svarade den tillfrågade. »De voro alla så vänliga och artiga. Visserligen,» tillfogade hon med ett leende, »föreföllo de mig litet egendomliga. Det hvilade något antikt, om jag så får uttrycka mig, öfver allting, både människor, möbler och bostäder.»

»Hm,» sade Nils något missnöjd, ty han tyckte ej om att höra sin kära födelsestad och de gamla vännerna förlöjligas. »Jag sätter mycket värde på folket här, och jag hoppas, att du ej fäster dig så mycket vid ytan, att du ej kan se det verkligt goda, som döljer sig därunder.»

»Käre Nils,» inföll Blenda med en lugnande ton, som skulle ett medlande mellan de förlofvade varit alldeles nödvändigt, »lugna dig. Isabella menade nog inte så illa, som det lät. För öfrigt kan man ju alls inte undra på, om hon, som är van vid helt andra förhållanden, finner oss en smula löjliga. I främsta rummet bör vårt eget hem hafva på henne gjort ett kolossalt antikt intryck. Jag tror knappt, här finnes en möbel, utom pianot förstås, som ej är minst bortåt hundra år gammal,» tillade hon skämtande.

Nils' ögonbryn drogo sig tillsammans, och det rörliga blodet sköt upp i de mörka kinderna. Han, såväl som de öfriga, väntade, att Isabella skulle yttra något förnekande, glädt eller allvarligt, men därtill tycktes den unga damen ej hafva någon lust. Med en förvånad och något höjdragen blick såg hon från fästmannen till de öfriga. Det var första gången han motsagt henne, och hvarför? Hvad hade hon sagt, som var så farligt? När allt kom omkring, så voro de visst ganska lustiga människor, och det fingo de för henne gärna vera, alla utom hennes fästman, ty började han att hänga upp sig på hennes minsta ord och spela herrskare, då blefve det alldeles odrägligt.

Då ingen annan tycktes vilja bryta den obehagliga tystnaden, gjorde Sten det med utropet: »Vet ni, hvad klockan är, mitt herrskap? Om en stund hafva vi hästarne från Eriksberg här.»

Under förfärad utrop sprungo flickorna upp och skyndade in för att göra toalet till den stora middagen.

Baronen tycktes i dag ämna slå på stort. Utanför dörren stod den fyrspända, vapenprydda galavagnen, som nu invigdes och sedan skulle följa de nygifva till Stockholm, samt en gigg med anspannet i tandem, vid hvars åsyn Elsa genast utropade: »Snälla Sten, får jag åka med dig i gigger?»

»Gärna,» svarade brodern, »om inte Isabella och Nils annektera den för sin räkning.»

Isabella kastade en blick på det höga, spindelartade åkdonet och på de oroliga hästarne samt betackade sig för äran. »Hon satte ännu litet värde på sitt unga lif.»

På de annars så tysta gatorna hördes hastigt vagnsbuller, härrörande af de ekipager, den artige värden sändt till de öfriga gästernas afhemtande, och snart syntes en hel rad af åkdon styra kosan ut till det en half mil från staden belägna herresätet.

Då de körde upp till den slottlika byggnaden, vände sig Blenda leende till Isabella och yttrade: »Ja, kära du, nu får du ursäkta, om du äfven här finner en hel hop antikt, men min fästman är mycket angelägen att bibehålla allt orubbadt i sitt hem. Slottet bygdes efter trettioåriga kriget af hans stamfader. Men här är han själf.» Och då de kommit ur vagnarne, presenterade hon: »min fästman, baron Edelhjelm, fröken Gutheimer.»

Om det verkligen var hennes mening att dämpa de öfrigas goda lynne, lyckades hon rätt väl däri. Isabella erfor en obehaglig känsla vid detta upprepande af hennes ord, som i denna ståtliga om-

gifning fingo en helt annan betydelse, än den något gäckande hon gifvit desamma. Nils kände sig missnöjd med fästmon, han visste ej rätt hvarför, och bjöd grefvinnan armen för att ledsaga henne uppför trappan. Öfverlemnad åt sig själf, ty baronen och Blenda hade fullt upp att göra med mottagandet af gästerna, satte hon sig på en soffa, som stod till hälften dold af ett framskjutande parti af den ofantliga, nästan monumentala trappan. Det var underliga tankar, som rörde sig inom henne, där hon satt och lyssnade till vagnarnes rullande och det glada sorlet. Hon, som annars varit van att anses som den förnämsta, fann sig nu glömd af alla. Hon kände sig så främmande bland dessa människor, hvilka hyste helt andra intressen, uppförde, ja, uttryckte sig annorlunda, än hon var van vid. Hon kunde ej ens komma på någon förtrolig fot med sin fästmans närmaste. De unga voro ju snälla och vänliga, men äfven hos dem fanns det ett visst något, som hon ej kunde definiera, men hvilket likväl höll henne tillbaka. Detta var i ännu högre grad förhållandet med grefvinnan, och hvad Blenda beträffar var hon både ond på och rädd för denna. Och Nils... huru förändrad var ej han! Förr hade han ju visat sig som den ömmaste älskare, och nu hade han blott behöft vara några dagar i den förnäma omgifningen för att låta henne sitta här ensam, medan han höll sig till de sina. Och för hans skull hade hon lemnat sitt kära hem, sina älskade föräldrar. Ack, om hon aldrig rest hit, om hon vore hemma egen! Och tårarne stego så varma upp i den unga flickans ögon, och hon lutade sorgens hufvudet mot handen.

Det hade nu blifvit alldeles tyst vid trappan, och hon började just undra, hvar hon skulle få reda på det öfriga sällskapet, då ljudet af hastiga steg nådde hennes öra. De ilade utför trappan, och i nästa ögonblick stod Nils framför henne. Med både förvåning och oro mlåad i sina drag, framräckte han händerna mot henne och utbrast:

»Min kära, älskade flicka, sitter du här ännu! Jag måste leda mamma uppför den här förskräckliga trappan och kunde inte tänka annat, än att du följde efter.»

»Nå, det var då väl, att du någon gång upptäckte, att jag ej var med,» svarade Isabella något spetsigt. Med hennes lätta lynne behöfdes dock ej mer än fästmannens närvaro och den kärlek och änger, som talade ur hans vackra ögon, för att låta henne för tillfället glömma sina sorgliga tankar och återtaga sitt vanliga sätt.

»Nåd och förlåtelse,» bad Nils och såg därvid så djupt bönfällande in i hennes ögon, att hon ej kunde neka honom att i trappans skygd trycka en försoningskyss på hennes läppar.

»Och låt oss nu skynda till de andra,» utropade han glädtigt. »Edelhjelm och syskonen söka i förtviflan festens försvunna drottning. De trodde, att du möjligen gått vilse i de oändliga korridorerna eller rummen. Det var först efter en stund jag kom att tänka på, att du kanske blifvit... hvad skall jag säga?... kvarglömd härute.» Och skrattande sprungo de som ett par muntra barn uppför trappan.

På aftonen sammankallade värden de i den stora parken kringspridda gästerna, hvilka där i hängmattor, trädgårdssoffor eller i det mjuka gräset hemtat sig efter middagens ansträngningar. På en öppen gräsplan voro bord med hvarjehanda förfriskningar ordnade, och då hvar och en förset sig efter sin smak, knackade baronen i ett glas och anhöll att få säga några ord.

(Forts.)

Undertecknad träffas personligen å byrån, Hamngatan 16, säkrast tisdagar kl. 12—1 middagen.

Stockholm den 20 juli 1891.

Frithiof Hellberg.

Innehållsförteckning:

Henry Gréville; af Clamo. (Med porträtt.) — Det gamla malboet; samt i tre afdelningar af Ave. — Spinn, spinn; poem af William Stange. — Från kvinnans arbetsfält; studier från Stockholms horisont af G. Gullberg. V: Kvinnan i sjukvården. Läkaren. — Hélène Vacarescu. (Med porträtt.) — När Siggan skulle sköta hushållet; skiss för Idun af Alvar Sten. — Svensk matgeografi; kåseri i de sura gurkornas tid, af Karl Bonzon. — Förbudet frukt; skiss af M. e. (Slut.) — Smånotiser från kvinnovården. — Småstadslif; bilder ur verkligheten, för Idun af C. O. Gumælius. (Forts.)

Förlofnings- och vigselringar

ständigt lager hos

Juvelerar HALLBERG Stockholm.

Order från landsorten expedieras omgående.

Perlhalsband, gammalt guld, silfver och juveler uppköpas konstant eller tagas i utbyte mot moderna arbeten.

Om gamla saker insändas från landsorten, sändes likvid pr omgående.

Juvelerar HALLBERG Stockholm.